

Sidste dage i Saigon

Vietnam, 1975-2025

Faldt Saigon den 30. april 1975, eller blev Sydvietnams hovedstad *befriet*?

Svaret afhænger af, hvem man spørger. I denne beretning deltager fire af dem, der var med i krigens sidste uger, den længste krig i det 20. århundrede: Den første er piloten, der bombede den sydvietnamesiske præsidents palads. Den anden er en modig dansk journalist, der nægtede at lade sig evakuere med amerikanernes sidste helikoptere. Den tredje er en nordvietnamesisk soldat, som blev en af nationens store helte, og endte sine dage i eksil. Den fjerde er en ung mand, der lige siden krigens slutning har følt sig som statsløs i sit eget land.

Utroligt nok skulle det også vise sig, at de fire mænds oplevelser i krigens sidste dage blev vævet ind hinanden i en sådan grad, at en af dem kom meget tæt på at få den danske journals død på sin samvittighed, da krigens sidste bomber faldt over Saigon.

En forårsdag i 2006 aser vi os op ad trapperne i Saigons gamle præsidentpalads. Luftkaptajn Nguyễn Thành Trung modtager os på det flade tag i nyrøget skjorte og slips. Foran ham ligger fragmenterne af en af de bomber, som han udløste over præsidentpaladset for mange år siden. Det var den 8. april 1975, mens de nordvietnamesiske tropper var i fuld gang med at omringe Saigon i en gigantisk knibtangsmanøvre.

Trung har sagt ja til at komme op på paladsets tag i stegende hede for at fortælle sin historie endnu engang. Den er allerede kendt vidt og bredt i Vietnam. Her til morgen er tilhøreren danske Prins Joachim og hans følge.

”Jeg var kun en teenager, da jeg meldte mig til befrielsesbevægelsen. En af Saigon-regimets dødspatruljer myrdede min far. Han var modstandsbevægelsens lokale leder. Jeg turde ikke vende tilbage til vores hus, men gemte mig et nyt sted hver nat.

Det blev en besættelse for mig at hævne min far. I dag er jeg glad for, at folk hylder mig for at have bidraget til krigens slutning. Men i virkeligheden var jeg lidt af en klodsmajor den morgen. For det lykkedes mig jo ikke at dræbe præsidenten. Folk siger, at jeg fik jaget ham så stor en skræk i livet, at han og hustruen flygtede ud af Vietnam, efter sigende med 14 tons guld om bord på flyet. Hvis det er rigtigt, er jeg da glad for, at min delvist mislykkede aktion var årsagen til, at han stak af.”

Nguyễn Thành Trung: Jeg udløste de to første bomber over præsidentpaladset. Desværre ramte de begge forbi og havnede i præsidentens have. Jeg bestemte mig til at tage chancen og vende flyet tilbage mod paladset. (Foto: Thomas Bo Pedersen)

Trung klukker og løsner på slipset. Han har taget det på til ære for Prinsen, der som os andre er dukket op i kortærmet skjorte.

Sydvietnams præsident Nguyễn Văn Thiệu's hovedkulds flugt ud af landet udløste et katastrofalt politisk kaos på det absolut mest kritiske tidspunkt for Syd-vietnam. De politiske ledere og Saigons generaler skændtes i de følgende døgn

om, hvem man kunne sætte i stolen med så stor autoritet, at man kunne opnå en forhandlingsløsning. Det gjaldt om at sikre Sydvietnams fortsatte eksistens.

Valget faldt på 'Big Minh', Dương Văn Minh. Han var pensioneret general og veteran fra adskillige militærkup. Efter nogen tøven lod han sig trække ind fra sit orkidé-paradis i Saigons forstæder tilbage til magtens centrum.

Big Minh holdt på posten i tre døgn.

Trung fik som ung revolutionær nye identitetspapirer med ordre fra sin gruppeleder om at melde sig til den sydvietnamesiske hær. Her blev han en del af et omfattende netværk, der rapporterede tilbage til guerilla-enhederne og deres allierede fra Nord.

"Jeg fik besked på at søge ind i luftvåbenet, og det lykkedes mig. I 1969 blev jeg udvalgt til træning i Austin, Texas. Da jeg vendte tilbage, blev det min opgave lige som andre jagerpiloter at bombe mit eget folk. Min jagereskadrille '540 Flying Tigers' hørte hjemme i Bien Hoa, på USA's største luftbase i Vietnam."

Alt imens Trung ventede på sin egentlige mission, rapporterede han løbende om alt, hvad han kom under vejr med. Angrebsplaner, vedligeholdelses-systemer, kommunikations-gange og forsynings-rutiner. Han var Hanois øjne og ører blandt amerikanerne på deres egen base. Først efter krigen fik han indsigt i det fulde omfang af det netværk, han var en del af. Hanoi havde spioner overalt. Selv amerikanernes mest betroede vietnamesiske rådgiver Phan Xuân Anh viste sig efter krigen at have rang af oberst i Hanois militære efterretningstjeneste.

Et lille års tid før bombningen af præsidentpaladset gik Trungs træning i gang i al hemmelighed. Efter et par måneder var han tæt på at miste sin licens som pilot.

"Jeg havde fået besked på, at jeg efter missionen skulle flyve i sikkerhed og lande i junglen på en landingsbane, der var meget kortere, end en jagerbomber normalt kræver. Derfor forsøgte jeg mig med at lave nogle hårde opbremsninger, når jeg lagde an til landing på vores militærbase i Bien Hoa. Jeg kom til at lave småskader på en 2-3 fly, og så sagde min eskadrillechef stop. 'Du er en forbandet klodsmajor. Hvis ikke vi allerede havde fået piloter, ville du blive *grounded* for altid,' råbte han."

Planlægningen af selve bombetogtet kom også til at byde på nogle seriøse udfordringer.

*Kaptajn Trung med
Prins Joachim på taget af
præsidentpaladset.
(Foto: Thomas Bo Pedersen)*

”Det er ikke så nemt at stjæle en jagerbomber og flyve den ind over en tæt bevogtet hovedstad med alle mulige restriktioner i lufrummet, så det gav mig en del hovedbrud. Efter at have overvejet flere forskellige muligheder, kom jeg på en ide, som havde en chance for at fungere. Min plan var at snyde både kontrollen på jorden og min egen eskadrillechef. Af sikkerhedsgrunde var der total radio-tavshed, når vi fløj på mission. Det var strengt forbudt at bruge radioen. I stedet brugte vi håndtegn. Da vi var næsten fremme ved takeoff, gav jeg signal til eskadrillechefen om, at jeg havde motorproblemer. Han nikkede og gik i luften med de andre. Jeg håbede, at flyvelederne på jorden ville tro, at jeg var fløjet med eskadrillen. Det gav mig et lille vindue til at komme i luften og sætte kursen mod Saigon.”

Ifølge planen skulle Trung ramme præsidentpaladset med to bomber, mens de to resterende var tiltænkt den amerikanske ambassade.

”Jeg fløj ind over byen i høj fart for at gøre det sværere for jord-til-luft batterierne at ramme mig. Jeg udløste de to første bomber over præsidentpaladset. Desværre ramte de begge ved siden af og havnede i præsidentens have. Jeg

bestemte mig til at tage chancen og vende flyet tilbage i retning af paladset. Så kastede jeg de to resterende bomber. Jeg havde ikke længere nogen mulighed for også at bombe den amerikanske ambassade. I stedet besluttede jeg mig til at tage chancen og passerede for tredje gang hen over præsidentpaladset for at se, om missionen var lykkedes.”

Trung peger på helikopteren, der står foran os på betondækket.

”Den ene bombe ramte lige der på platformen. Den anden ramte selve paladset, og jeg kunne se røgen komme ud af vinduerne. Desværre var præsidenten uskadt, forstod jeg senere.”

Trung slap bort og satte kursen mod den aftalte landingsbane. Undervejs tømte han sine maskinkanoner mod et af det sydvietnamesiske luftvåbens brændstoflagre.

”Det lykkedes mig desværre ikke at få dem til at eksplodere. Så enhver kan se, at jeg faktisk var en klodsmajor den dag.”

Trung fik snart mulighed for at gøre sig nyttig på anden vis. Efter en sikker landing gik han i gang med at træne nordvietnamesiske piloter i at flyve de avancerede jagerbombere, som amerikanerne havde efterladt.

”Det var noget af en udfordring for mine nye kolleger. De havde jo aldrig fløjet andet end de russiske MIGs.”

Hans kolleger blev klar lige i tide til at deltage i bombningen af udvalgte mål i Saigons centrum og den militære lufthavn nogle uger senere.

”Vi ramte landingsbanerne så eftertrykkeligt med amerikanernes egne bomber, at de måtte standse evakueringerne med fly. I stedet måtte de nøjes med helikoptere, der kun havde kapacitet til at flyve ud til de amerikanske flådeskibe ud for kysten. Det drænedes dem yderligere for ressourcer med denne langsomme evakuering i døgndrift.”

De sejrrie nordvietnamesere og deres kampfæller i syd var forbløffede over, at det gik så hurtigt at erobre magten i Sydvietnam. Hanoi militære overkommando havde oprindeligt vurderet, at Saigon-styret kunne holde sig ved magten i yderligere fem år. Da den amerikanske kongres sagde stop for yderligere våbenhjælp til Sydvietnam, faldt det hele sammen som et korthus. Saigon holdt kun stand i fem uger, da det kom til stykket.

”Jeg glæder mig allermest over, at det lykkedes os at forkorte krigen. Det kom til at spare tusinder af menneskeliv på begge sider.”

Trung giver hånd og siger tak for i dag til Prinsen. Vi andre får også et håndtryk, inden han skynder sig tilbage til jobbet hos Vietnam Airlines. Trung har

fortsat sit faste *flight schedule* at passe, også selvom han er blevet udnævnt til vicepræsident for Vietnam Airlines som endnu en hædersbevisning for sin indsats under krigen. Præsident for det nationale luftfartsselskab kan han ikke blive. Topposterne i Vietnam er forbeholdt nordvietnameserne. Sådan har det været siden krigen sluttede. Kammeraterne fra syd kender deres plads som de evige 2'ere.

Nogle måneder senere sidder jeg i flyet og venter på at lette fra lufthavnen i Hanoi sammen med min kollega Mai. Så lyder det i højtalerne:

”Kaptajn Nguyễn Thành Trung og hans besætning har fornøjelsen at flyve for jer i dag.”

De vietnamesiske passagerer klapper vildt.

”Ved folk virkelig hvem kaptajn Trung er?” spørger jeg.

”Det kan du være helt sikker på. Ethvert skolebarn kender historien om Trung. Nu om dage er amerikanerne jo vores venner. Vi morede os en del, da Trung for et par år siden fløj hen over Pentagon uden at bombe dem. Trung var kaptajn på det fly, der bragte Vietnams præsident til USA som den første vietnamesiske statsleder efter krigen. Det er ikke tilfældigt, at Trung fik æren.”

Trung er i øvrigt også den første vietnamesiske pilot, der har fået licens til at flyve de nye Boeing 777 fly. Vietnam er blevet en meget stor kunde hos den amerikanske flyproducent, efter forholdet mellem de to lande nærmest er blevet venskabeligt.

Efter landingen i Saigon bliver Mai hængende ved gaten i håbet om at få et glimt af sin helt. Da Trung dukker op, ser han noget forbløffet ud, da Mai griber fat i hans arm.

”Onkel Trung. Undskyld, men jeg vil meget gerne have et foto sammen med dig. Mine forældre vil blive så stolte. Min chef her har også mødt dig før på toppen af det gamle præsidentpalads. Han vil gerne tage billedet.”

Trung griner venskabeligt.

”Selvfølgelig min ven.”

Trung lever stadig. I en alder af 77 år har han trukket sig tilbage hjemegnen i Bến Tre, hvor hans far blev myrdet for årtier siden. Som for andre vietnamesere er det altafgørende for Trung at passe sine forfædres gravsteder og minde dem dér hvert år på deres dødsdag. Selv har han fået seks børn, der kan passe på ham,

når den tid kommer. Måske inden så længe. I vietnamesisk presse fortæller han åbent om, at han har meget alvorlige hjerteproblemer.

*Mais store dag, da hun får et
billede af sig selv og kaptajn
Trung med hjem til sine forældre.
(Foto: Thomas Bo Pedersen)*

Trung var ikke ene om at have travlt i krigens sidste uger. Den unge danske journalist Jens Nauntofte havde også fået masser at lave.

”Da jeg kom til Saigon var det ikke nemt for en freelancer som mig at trænge igennem. Alle de store medier var her med deres stjernereportere. Danmarks Radio kunne jeg ikke komme i nærheden af, for de havde jo Jørgen Flindt Pedersen på pletten – altså lige til det begyndte at blive lovligt småfarligt at bevæge sig rundt – både i og udenfor Saigon.”

Jørgen Flindt Pedersen blev kaldt hjem med kort varsel. DR havde modtaget krav om en langt større forsikringspræmie, hvis han skulle blive. Han havde jo også kone og børn at tænke på. Det havde Jens Nauntofte ikke.

”Jeg havde vist ikke engang en forsikring. Men jeg havde jo en god aftale med Information, hvor Jan Stage og Alex Frank Larsen sad i den anden ende på redaktionen dengang. Jeg fik også svenske Dagens Nyheter og nogle finske medier med om bord.”

Flere og flere journalister fik marchordre eller stak halen mellem benene på

grund af alle rygterne om, at kommunisterne ville foranstalte et blodbad, når de indtog Saigon.

Jens siger med et grin: ”Til sidst var jeg den eneste danske journalist tilbage, og det var ikke så dårligt.”

Jens skruer charmen på overfor den generte tjener, mens hun kæmper med en genstridig prop og en støvet flaske beaujolais på denne lune forårsaften i 1975. Jens griber flaske og proptrækker. Tjeneren belønner hans gestus med et smil helt op til sine mandelformede øjne. Jens har tydeligvis stadig blik for Vietnams smukke sider, som han kalder det.

*Jens Nauntofte i Saigon den 30. april 1975 sammen med en nordvietnamesisk soldat.
(Foto: ukendt)*

Vi har sat hinanden stævne på Restaurant Augustin i en sidegade til Saigons hovedstrøg. Det blev omdøbt efter krigen fra Tù Đố (frihed) til Đồng Khởi

(Oprør). Det er som altid et godt gensyn med Jens. Han har en særlig dagsorden med til mig, viser det sig senere.

De perfekte bøffer får følgeskab af crepe suzette med ægte *grand marnier*, som den evigt smilende tjener hælder ud i generøse mængder. Så flamberer hun vores papirstynde pandekager ved bordet, som det hører sig til. De smager fantastisk med vaniljeis og appelsinsaft.

”Jeg havde prins Henrik med til en middag her, da jeg lavede en film om ham i 1999, hvor vi rejste fra Nord til Syd. Han var særdeles tilfreds med både maden, vinen og betjeningen. Det var første gang, han genså Vietnam, efter at hans familie måtte flygte efter det franske koloniimperiums sammenbrud.”

Prins Henriks barndomshjem i Hanoi var siden blevet til et departement under det vietnamesiske indenrigsministerium. Prins Henrik og Jens fik lov at komme indenfor.

”I familiens gamle dagligstue stod der en buste af Onkel Ho. Så jeg spurgte selvfølgelig Prins Henrik, hvordan han havde det med at stå der og se på manden, der mere end nogen anden var skyld i, at prinsens stenrige familie havde mistet næsten alt, hvad de ejede. De fik ikke engang sølvtøjet med!”

Jens husker svaret fra Prins Henrik den dag idag:

”Jeg tænker, Ho Chi Minh var en stor mand, der elskede sit land.”

Jens nikker anerkendende, som om prinsen er til stede.

”Jeg synes sgu, det var flot sagt. Under rejsen med Prins Henrik rundt i Vietnam gik det op for mig, hvor begavet han er - og vidende om hele regionens historie og kultur. Det er en stor skam, at mange danskere betragter ham som en naragtig operettefigur. Han har måske ikke ligefrem gjort det nemt for sig selv, men han fortjener sgu et bedre omdømme. Han er nok den klogeste i den royale familie. Er du ikke enig?”

Jens kender allerede svaret. Vi har flere gange udvekslet anekdoter fra vores respektive øjeblikke med Prinsen under hans jævnlige besøg i Vietnam. Nogle år før deltog jeg selv i en privat frokost med både regentparret og det daværende kronprinspar, hvor Prinsen demonstrerede sin indsigt og kærlighed til Vietnam. Jeg deler til fulde Jens’ respekt for prinsen og ærgrelsen over, at vores landsmænd ikke sætter mere pris på ham.

Jens rækker ud efter sin taske.

”Jeg har en gave med til dig. Du får mit sidste eksemplar af ’Gul Stjerne over Vietnam’ til erstatning for det, du mistede. Jeg synes, at den hører hjemme herude hos dig.”

Jens låner en kuglepen af tjeneren, skriver nogle ord og rækker sin legendariske dagbog over bordet, udgivet på Gyldendal i 1976. Jeg kigger straks - og er ikke helt sikker på, at jeg kan leve op til hans dedikation: 'Kære Thomas. Med tak for dine 100-vis af gode råd og storytelling over årene 1994-2013.'

Jens blinker til mig.

"Jeg har også en bagtanke med det her. Jeg er i gang med at skrive mine erindringer. Hvad siger du til at være min sparringspartner på kapitlerne fra Vietnam? Der er ikke mange, som kender Vietnams historie så godt som dig. Du vil garanteret fange mine erindringsforskydninger."

Så skal du til gengæld fortælle mig sandheden om dit forhold til Nhu, din Mata Hari, som du kaldte hende. Jeg har aldrig rigtigt troet på, at hun bare var din assistent?

"Ja, jeg lod den sag hænge i luften i dagbogen. Jeg overvejer at fortælle hele historien i mine erindringer. Det var jo også, før jeg blev gift med Maria."

Efter middagen beslutter vi at snakke videre på Hotel Rex, kendt som 'CIA-hotellet' under krigen. Det var også her de daglige pressebriefinger blev holdt. Pressekorpsset døbte den daglige seance 'The Five O'Clock Follies' på grund af den uhyre lave troværdighed hos både de amerikanske og sydvietnamesiske presseofficerer. Også den amerikanske hærs officersklub holdt til dér.

På vejen til Rex stopper vi op på Lam Son Pladsen foran Jens' gamle hotel, Continental. Her kørte han sin en mands-redaktion fra værelse 214. Efter sigende boede forfatteren Graham Greene på det samme værelse, mens han skrev sin profetiske roman 'Den Stilfærdige Amerikaner'. Greene forudså det morads, som amerikanerne snart ville synke ned i. Jens og jeg er helt enige om, at Greene har skrevet den bedste roman nogensinde om Vietnam.

På restauranten har Jens vist mig en stak gamle fotos, som han har taget med hjemmefra for at understøtte sin hukommelse. Jeg får ham til at tage opstilling foran hotellet med et foto af sig selv taget i april 1975 på altanen ud for værelse 214.

Billedet bliver en herlig souvenir. Jens er en flot mand, både i den unge og den ældre udgave. Fire år senere bliver det også et meget vemodigt billede. Jeg har det med til Maria i glas og ramme, da hun samler en kreds af venner hjemme

i sin og Jens' lejlighed i siloen på Frederiksberg for at markere den posthume udgivelse af hans erindringer.

*Jens Nauntofte med et foto af sig selv fra 1975. Han blev som den eneste danske journalist tilbage for at rapportere fra Sydvietnams kollaps.
(Foto: Thomas Bo Pedersen)*

Jens nåede lige at blive færdig med manuskriptet. Det er kun to måneder siden, vi begravede ham. Maria kysser Jens på fotografiet og hvisker 'Jeg elsker dig'. Jeg håber, at han kan høre det, hvor han nu måtte være.

Jens og jeg vandrer i let løftet stemning ned ad Đồng Khởi med den gode mad og vinen i maven. De dyreste mærkevarebutikker ligger side om side på byens hovedstrøg.

”Se, der er Bang & Olufsen sgu. Utroligt at man kan sælge så dyre fjernsyn til vietnameserne i vore dage. Det har jeg sgu aldrig haft råd til med lønningerne i DR.”

Vi kæmper os tværs over Đồng Khởi igennem den uendelige strøm af biler og knallerter. Vi slipper helskindet over. Vi har forlængst lært, hvordan man gør. Det drejer sig om at gå langsomt fremad og have mest mulig øjenkontakt med de nærmeste knallertkørere. Man træder aldrig et skridt tilbage i forskrækkelse. Det er dér, man bliver kørt ned.

”Det var en helt anden slags kaos, da jeg kom hertil i marts 1975. Hele byen

var på det nærmeste blevet en stor flygtningelejr. Titusinder af mennesker var strømmet hertil for at komme væk fra de voldsomme kampe i provinserne nord og øst for Saigon. Nye flygtningestrømme kom til hver eneste dag. Den amerikanske ambassade var totalt belejret af desperate mennesker, der håbede på, at de kunne få lov at forlade Vietnam sammen med de sidste amerikanere. Vi udlændinge blev ustandselig stoppet på gaden af folk, der tilbød os masser af dollars og guldsmykker, hvis vi kunne hjælpe dem ud af landet. På grund af den massive korruption cirkulerede enorme summer rundt i Saigons sorte økonomi.”

Jens fik også en del ægteskabstilbud fra kvinder, der så ham som en enkeltbillet ud af landet. Saigon summede af rygter om det forestående kommunistisk blodbad.

”Det skabte voldsom panik, da nogle jagere fra det sydvietnamesiske luftvåben pludselig gik til angreb på regeringsbygningerne i Saigons centrum. Jeg var på vej over til et pressemøde og var uhyggeligt tæt på at komme galt afsted. Flyene var udstyret med nogle infame små maskinkanoner, der kunne affyre 6.000 skud - i minuttet. Salverne fejede ned ad den boulevard, hvor jeg var sat i løb. Folk faldt omkring mig. Selv slap jeg uskadt. Angrebet satte selvfølgelig gang i vilde rygter om, at Sydvietnams luftvåben havde vendt sig mod regeringen.”

- Jeg tror nok, at jeg kender den mand, som du kan takke for den ubehagelige oplevelse.

Jeg fortæller Jens om Kaptajn Trung og hans træning af de nordvietnamesiske piloter, så de kunne overtage de amerikanske fly.

”Selvfølgelig kender jeg historien om Trungs dumdristige *bomb run*, men jeg vidste ikke, at han også gav de nordvietnamesiske piloter et lynkursus i at flyve amerikanernes højteknologiske fly. Du kan godt hilse din gamle ven og sige, at hans piloter jagede mig en ordentlig skræk i livet. Jeg var bogstaveligt talt ved at skide i bukserne.”

Jens peger ned af Lê Lợi-gaden på venstre side af Hotel Rex.

”Her lå barerne dør om dør med tusindvis af vietnamesiske piger, der solgte sig selv for småpenge. Barerne lukkede alle som én i dagene lige før Saigons fald. Vi vidste godt, hvad klokken var slået, da skodderne lukkede til over alt i byen. Folk lukkede sig inde, for de frygtede det værste. Det hektiske Saigon var blevet en spøgelsesby. Så godt som alle der kunne komme ud, var rejst nu. Alle andre gemte sig.”

Vi passerer Saigons fine gamle rådhus, bygget i kolonitiden. Nu bruger folkekomiteen den statelige bygning til officielle modtagelser. Jens og jeg var derinde

Minefelter udkommer et par måneder efter Jens er død. Titlen er forlagets påhit. Jens foretrak at kalde sin erindringer 'Efter Deadline'. (Foto: Thomas Bo Pedersen)

sammen tilbage i 1994, da udviklingsminister Helle Degn var i Vietnam for at lancere det største Danida-program i Asien nogensinde. I dag har Vietnam ikke brug for udviklingsbistand, selvom regeringen ikke siger nej, når udenlandske donorer byder sig til.

*Vincom centret rager op over Saigons gamle rådhus, bygget af Vietnams rigeste mand.
(Foto: Thomas Bo Pedersen)*

Hold da kæft, det ligner sgu da en kæmpemæssig rumstation.”

Jens peger mod det nye shoppingcenter Vincom, der rager langt op over rådhuset, som engang var kvarterets højeste bygning. Vincom centret er bygget af Vietnams rigeste mand, dollar-milliardæren Phạm Nhật Vượng, der startede sin karriere med at sælge nudler til vietnamesiske gæstearbejdere i Ukraine.

Vi vender ryggen til en af det moderne Vietnams mange skærende kontraster og sætter kursen mod den legendariske tagterrasse på Hotel Rex, hvor Jens drak sig i hegnet sammen med sine kolleger næsten 40 år tidligere.

”Du var simpelthen nødt til at få nogle ordentlige sjusser indenbords, når du havde været en tur ude på slagmarken. Vietnamkrigens mest erfarne reporter

Peter Arnett lærte mig at tage på tommelfingeren ud til fronten. Du opsøgte bare helikopterpiloterne og bad om at komme med. Mange af dem var venlige nok og sagde ja. Til gengæld måtte du også være hjælpsom, når de fløj retur med døde og sårede soldater. Jeg er mere end én gang kommet hjem med tøjet gennemvædet af blod fra unge soldater.”

Jens er tydeligt bevæget nu.

”Angsten i deres øjne for at skulle dø var næsten værre end deres blodige sår. Nogle klarede den ikke, men døde for øjnene af mig under flyvningerne tilbage til Saigon. Jeg tror aldrig at jeg kommer til at glemme den tur, hvor et afrevet ben faldt ned på helikoptergulvet. Jeg samlede det op og lagde det på plads sammen med den døde soldat. Efter sådan en oplevelse er det umuligt at sove, medmindre man kigger dybt i flasken først.”

Oppe til venstre i lobbyen har en af de oprindelige elevatorer overlevet renoveringen af det gamle hotel. Det føles som om at træde ind i et rummeligt klædeskab fra Barokkens tidsalder. Væggene er dækket af træpaneler med små udskæringer. Ifølge vietnameserne kan man stadig høre de amerikanske spioner hviske herinde. Jens og jeg fornemmer da også nogle ubestemmelige lyde bag panelerne. Det er nok bare det gamle hejseværk, der knager.

Oppe på tagterrassen sikrer vi os et bord så langt væk som muligt fra scenen og det umådeligt ringe Filippino-band, der lirer hits af fra Vietnamkrigens dage. Helt slemt bliver det, da sangeren forsøger sig med de amerikanske soldaters favorit over dem alle: Animals-hittet ’We gotta get out of this place’.

”Armed Forces Radio kundgjorde dengang, at nummeret lå nr.1 på listen over lytter-ønsker i et helt år,” siger Jens.

Han vinker tjeneren over og bestiller to whiskysjusser. Så tager vi turen tilbage til den 30. april 1975. Jens husker dagen ned til den mindste detalje.

”Jeg vågnede tidligt den morgen. De sidste amerikanske helikoptere var lettet fra den amerikanske ambassades tag dagen før, og de kom ikke tilbage. Amerikanerne havde været nødt til at dumpe helikopterne i havet for at skaffe plads nok på skibene til alle de evakuerede. Nu var jeg den eneste danske journalist tilbage i byen. Jeg kunne ikke lade være med at spørge mig selv, om jeg var verdens smarteste reporter, eller den dummeste. Jeg åbnede døren og gik ud på altanen.”

Gaderne nedenfor var helt øde. Jens kunne høre skudvekslinger og artilleri. Nordvietnameserne måtte være meget tæt på nu.

”Ved 10-tiden kom min italienske kollega Tiziano Terzani løbende ned ad gangen. Præsident Big Minh havde netop meddelt over radioen, at han var trådt

tilbage. Hans sidste ordre var til hæren om at nedlægge våbnene. Kommunisterne havde vundet krigen mod USA og det kapitalistiske Sydvietnam.”

Men ville kommunisterne også vinde freden? Det skulle vise sig i den kommende tid.

”Jeg kunne ikke blive siddende på hotelværelset længere. Jeg spekulerede også som en gal på, hvad der blevet af Nhu. Hun var forsvundet sporløst dagen før. Jeg anede ikke om hun var død eller levende - eller sad i forhør i et fængsel. Jeg måtte ud at se, hvad der foregik.”

Jens greb sin taske med kamera, båndoptager og blok. Receptionen var helt tom. Der var hverken personale eller andre gæster at se.

”Jeg listede ned mod præsidentpaladset, der måtte ske noget dernede. Da jeg nåede frem, vagede Hanois gule stjerne allerede fra præsidentens balkon. ’Gul stjerne over Vietnam’ - det skulle være overskriften på dagens historie. Mit største scoop nogensinde.”

På det tidspunkt anede Jens ikke, at hans historie ikke havde en chance for at komme ud af Vietnam. De nye magthavere havde som noget af det første lukket ned for al kommunikation ud af landet.

”Jeg kunne se for mig, hvor misundelig Jørgen Flindt og mine andre kolleger ville være. Jørgen skrev selv om det i sine erindringer ’Hjerteblod’: Hvis man er journalist, så bliver man til det sidste, Eller også bliver man hjemme.”

Jens griner.

”Hvem kan være uenig med Flindt om det. Nu stod jeg altså der, den eneste danske journalist som øjensvidne til Saigon-regimets sammenbrud. Så vidt jeg kunne se, holdt 2-3 nordvietnamesiske tanks parkeret på plænen foran paladset. En lille skare af nysgerrige havde samlet sig og vinkede forsigtigt til de unge soldater. Nogle sad oven på deres tanks andre stod ved siden af, og de havde alle en skudklar AK-47 ved hånden. Men der blev ikke løsnet et eneste skud. Krigen var forbi.”

Jens spurgte efter soldaternes leder og blev vist hen til en yngre officer, der ganske kort fortalte, at præsidenten havde overgivet sig. ’Idag er alle vietnamesere sejrherre, vi har endelig befriet vores Fædreland.’ Jens spurgte officeren, hvad han hed.

”Jeg er Bui Tin, jeg er også journalist på Hærens Dagblad.” svarede han.

”Så forsvandt han ind i paladset. Jeg havde ingen anelse om, at jeg havde mødt en mand, der netop var blevet en del af verdenshistorien. Han var ikke bare journalist, men også oberst i hæren. Han havde været mere eller mindre

konstant i krig siden han var teenager. Det var først langt senere, at jeg fandt ud af, hvad din gamle ven, Bui Tin havde bedrevet den morgen. Det kommer helt sikkert med i mine erindringer.”

Et par uger senere sender Jens tre udkast til sine Vietnam-kapitler. De er fremragende, jeg har kun nogle få korrektioner, hvor hans hukommelsen er svigtet, så der er byttet om på tider og steder. Han har også holdt ord og fortæller hele historien om Nhu.

Ja selvfølgelig var de kærester, i hvert fald var Jens meget, meget forelsket i hende. Men det viste sig, at hun faktisk *var* en Mata Hari. Jens genkendte hende på tribunen under en sejrsparade et par dage efter Saigons fald. Hun var i nordvietnamesisk uniform med en skinnende medalje hæftet på brystet. Som så mange andre var hun en del af den kommunistiske undergrundsbevægelse. Hun havde nok haft til opgave at rapportere om vestlige journalisters gøren og laden og dermed også Jens selv. Det blev sidste gang, at han så Nhu.

Året efter mødes vi i Saigon igen. Denne gang har Jens taget sin kone, Maria Stenz, med. Det bliver selvfølgelig en herlig aften, der som sidst starter med fransk middag og slutter på det gamle CIA-hotels tagterrasse. Jens vil ikke bare vise Maria sit Vietnam. Han vil også overtale hende til at være partner på sit nye projekt som rejseleder til Vietnam for det lille niche-rejsebureau Horisont, som historikeren og Vietnam-kenderen Peter Frederiksen står bag. Maria er ikke så svær at overtale, og selvfølgelig bliver de et perfekt makkerpar.

De kommer afsted to gange med udsolgte rejser. Gæsterne er videbegærlige danskere. Modne mennesker, der selv husker Vietnamkrigen og deres deltagelse i demonstrationer foran den amerikanske ambassade i København.

Jeg lægger hus til en vidunderlig aften med rejsedeltagerne. Fremragende vietnamesisk mad bliver leveret udefra. Maria tager ordet med sin ’tusmørketime’, hvor hun fortolker nogle af Vietnams berømte poeter på dansk. Forsamlingen er tryllebundet af den intelligens og skønhed, Maria udstråler.

I mellemtiden er min dagligstue blevet omdannet til en interimistisk biograf. Jens er i sit es og taler af karsken bælg, inden han viser to af sine Viet-

nam-reportager: Den om Prins Henriks rejse tilbage til sin barndoms Vietnam og så dokumentarfilmen om det moderne Vietnam.

Maria Stenz og Jens Nauntofte tryllebandt deltagerne under deres rejser til Vietnam. (Privatfoto)

”I økonomisk forstand kan man godt sige, at Vietnam også har vundet freden med den enorme vækst i de seneste 20 år. Men når det gælder demokrati og borgerrettigheder er Vietnam blandt den håndfuld kommunistiske politistater, der er tilbage. Det koster dyrt, hvis man udfordrer systemet. Det er lige i kachotten.”

Til min 60 års fødselsdagsfest året efter får jeg selv fornøjelsen at blive genstand for Jens’ og Marias roadshow. Denne gang har de konspireret med Politiken-journalisten Flemming Ytzen, nok landets meste vidende Asien-journalist, og gennem mange år en nær ven af både Jens og mig. De tre gør godmodigt grin med min ret besynderlige karriere fra journalist, til diplomat, til direktør. Forsamlingen ler hjerteligt, og jeg labber det hele i mig.

Jens giver mig en særlig gave. Han har haft fat i historikeren Niels Bjerre Poulsen, der netop har udsendt mammutværket ’Vietnam’. Jens giver mig et eksemplar med en personlig hilsen fra Poulsen selv. Vi er enige om, at Poulsen

har fået den bedst tænkelige compliment i Berlingske Tidende. Koldkrigshistorikeren Bent Blüdnikow har i vanlig manisk stil kritiseret bogen sønder og sammen for at være ensidigt anti-amerikansk.

”Niels og jeg er to alen af samme gode stykke. Vi er begge velorienterede, ikke venstreorienterede. Bogen er en veldokumenteret analyse af USA’s katastrofale fejltagelser i Vietnam - med enorme tab af menneskeliv til følge,” mener Jens.

Det er jeg helt enig i.

Jeg har også noget i ærmet til ham. I anledning af 40års dagen for Saigon-regimets fald lægger jeg et uddrag af ’Gul Stjerne over Vietnam’ på min blog. Som illustration bruger jeg et foto, hvor jeg har overtalt en nydelig stewardesse fra Vietnam Airlines til at posere med Jens’ bog. Hun hedder også Nhu.

”Hun er smuk, det indrømmer jeg. Men så skulle du bare have set min Nhu. Nice try, min ven.”

Jens griner og giver mig et klap på skulderen.

*”Hun er smuk, det indrømmer jeg.
Men så skulle du bare have set min Nhu”.
(Foto: Thomas Bo Pedersen)*

I februar 2017 tikker en glad mail ind fra Jens.

”Jeg har overtalt Maria til at rejse med ud igen. Denne gang vil vi også til Laos. Gider du mon hjælpe mig nogle spændende besøgsforslag?”

Selvfølgelig vil jeg det. Jeg glæder mig meget til at dele mine Laos-erfaringer

med de to. Endnu et fantastisk land i nabolaget. Desværre bliver det sidste gang, jeg hører fra Jens.

Det er mildt sagt en chokerende meddelelse, der tikker ind nogle uger senere, den 28. marts. Jens er pludseligt død af en akut tarminfektion, 78 år gammel. Kirken på Enghave Plads er fyldt til bristepunktet ved bisættelsen. Vi er flere hundrede mennesker samlet, med én ting til fælles: Det smertelige tab af Jens.

Fire år senere dukker Jens op igen. Under en langvarig Covid-indespærring i Hanoi skriver jeg romanen 'Hævnen Fra Hanoi' - en noget vidtløftig triller, der inddrager både virkelige og fiktive begivenheder. Jens får en central rolle i romanen sammen med den vietnamesiske officer Bui Tin, som han mødte ved præsidentpaladset den 30. april 1975.

Bui Tin er den tredje aktør i dette kapitel. Han er krigshelten, der blev skrevet ud af den officielle vietnamesisk historie og endte som en af regimens skarpeste kritikere.

Det er en råkold februardag i 1985 i Vietnams hovedstad Hanoi. Fugten driver ned ad væggene i den gamle kolonibygning, hvor Nhân Dân 'Folkets dagblad' har sin hovedredaktion. Min kollega Jørn Ruby fra Politiken og jeg har fået en aftale. Vi beholder overtøjet på, da vi sætter os ned på vicechefredaktør Bui Tins kontor.

Denne lille, venligt smilende mand ligner ikke just det, han er: En af Vietnam-krigens store helte.

”Jeg meldte mig til hæren som 18-årig og fik bogstavelig talt min ilddåb i det sidste store slag i Điện Biên Phủ dalen. Vores sejr beseglede franskmændenes skæbne i hele Indokina. Desværre kunne jeg ikke selv deltage i festlighederne, da de overlevende franskmænd kapitulerede den 7. maj. Jeg var blevet såret et par dage før, mens vi nedkæmpede franskmændenes stillinger en for en.”

Bui Tin blev født ind i en af de gamle Hanoi-familier. Han voksede op under det brutale franske koloni-regime og meldte sig som tusinder af andre under fanerne i den legendariske øverstkommanderende Võ Nguyễn Giáp's befrielseshær. Bui Tin var en af de heldige, der slap med livet i behold fra Giáp's *human*

wave masseangreb. Under slaget i Điện Biên Phủ hobede Bui Tins døde kammerater sig op oven på hinanden foran de franske maskingeværreder.

”Uanset at vi led meget store tab, havde franskmændene ikke en chance. Vi var i massivt overtal og vidste, at det var et spørgsmål om tid, før de måtte overgive sig eller blive totalt udslettet til sidste mand. Som en af vores ledere allerede havde sagt til en fransk general under et tidligere forsøg på at forhandle en fredelig løsning: ’Det kan meget vel være, at du dræber 10 af mine frivillige for hver en fransk soldat, der dør. Men selv med disse vilkår, er det jer der vil tabe - og os, der vil vinde.’”

Bui Tin drog i krig som 18-årig og blev en berømt krigshelt. Han endte sine dage som dissident i Frankrig. (Foto: Ole Johnny Sørensen)

Bui Tin har taget hele turen med. Først som soldat, siden som journalist på *Quân đội nhân dân* - Hærens Dagblad. Han fik lov at beholde sin officersrang, i krigens sidste år som oberst. Bui Tin nød general Giáps personlige tillid. Det gav ham næsten ubegrænset adgang til at forfølge sine historier på slagmarken og såmænd også i Hanoi.

*Den første tank brager igennem præsidentpaladsets porte den 30. april 1975.
(Foto: ukendt)*

Han var blandt de få udvalgte nordvietnamesiske journalister, som fik adgang til de amerikanske krigsfanger. Bui Tin sad endda med under forhørene af John McCain. Den senere senator og præsidentkandidat blev skudt ned i oktober 1967 under sit 21. bombetogt over Hanoi. Han tilbragte de næste seks år som krigsfange, indtil fredsaftalen med USA kom på plads i 1973.

”Jeg deltog som journalist i flere af de store offensiver. Det var ikke ufarligt,

men vores soldater gjorde deres bedste for at beskytte mig. Jeg havde også held til at blive udvalgt til at dække den sidste store offensiv - Hồ Chí Minh Kampagnen i 1975, hvor vi befriede hele Sydvietnam.”

Bui Tin har taget et eksemplar af sin avis fra dengang med sin forside-reportage fra det han kalder 'Saigons befrielse'. Fede røde pile angiver, hvordan nordvietnameserne rykkede frem fra alle sider mod Saigon-regimets hovedstad. Enhver kunne se, at byen ikke havde en chance. Det var ikke længere dårligt udrustede guerilla-enheder, de kæmpede imod. Fjenden var veltrænede enheder fra den nordvietnamesiske hær, udstyret med det tungeste skyts, som Sovjetunionen og Kina kunne levere.

”Det var meget overraskende at opleve, hvor hurtigt det sydvietnamesiske marionetregime kollapsede. Så snart vi havde taget det centrale højland, faldt deres forsvar fra hinanden. Deres soldater stak af fra en stribe provinser uden kamp. Vi mødte modstand i den gamle kejserby Huế og ved deres enorme base i Đà Nẵng, men vi fik hurtigt overtaget. Herefter var vejen i realiteten åben hele vejen til Saigon.”

*”Sydvietnams præsident
'Big Minh' (til venstre) kapitulerer
den 30. april 1975. (Foto: ukendt)*

Den 30. april om morgen var Bui Tin med i en af de forreste tanks.

”Vores anfører sad i kampvognen lige foran os, da vi rullede ind i centrum mod præsidentpaladset. Vi kendte ikke Saigon, men havde fået fat i nogle bykort. På vejen ned mod præsidentpaladset drejede den forreste tank til venstre ved en fejl, så vi blev de første, der bragede gennem gitteret til præsidentpaladset. Vi var lidt usikre på, hvad vi skulle stille op. Mine kammerater kiggede på mig. Med min oberstrang var jeg jo den øverste officer, selv om jeg var med som journalist.

Derfor måtte jeg føre an. Jeg gav en af mine kampfæller ordre til at løbe op ad trappen og hænge vores flag ud på balkonen, så alle kunne se, at vi havde taget magten i Saigon. Vi andre gik fra rum til rum, indtil vi fandt Saigon-regimets præsident Minh sammen med nogle embedsmænd. Jeg har et billede fra det øjeblik, der fulgte.”

*Forfatteren hilser på Vietnams premierminister Phạm Văn Đồng, 1985.
(Foto: Ole Johnny Sørensen)*

Bui Tin viser os et grynet foto, hvor man ser ham med ryggen til med ansigtet vendt mod præsident Minh.

”Præsidenten sagde til mig: ’Jeg vil gerne overdrage Dem magten.’

'Det kan De ikke,' svarede jeg. 'De kan ikke overdrage noget, som De ikke har.'¹

Vores interview i 1985 giver os ikke et eneste vink om, hvad der senere sker.

Bui Tin fremstår som den perfekte propagandist for Hanoi magtapparat. Han lever fulgt ud op til sin rolle som helt i en retfærdig krig for Vietnams uafhængighed af fremmede magter.

Jørn Ruby og jeg fortsætter på Hanoi-myndighedernes nøje tilrettelagte rundvisning hos de øverste magter. Næste stop er ingen ringere end kammerat Pham Văn Đồng, verdens længst siddende premierminister og aldeles utilgængelig for vestlig presse.

Vores scoop går verden rundt, i de store aviser i Asien, Mellemøsten og Afrika. Hos Jørn Rubys egen avis, Politiken, bliver det afvist. Chefredaktør Herbert Pundik og Jørn har haft et sammenstød i Politikens kantine. Pundik betragter os som nogle naive mikrofonholdere, der har været på besøg hos et kommunistisk diktatur.

Jørns fremragende reportage på årsdagen for Saigons fald kan Politiken dog ikke sige nej til. Her spiller Bui Tin selvfølgelig en hovedrolle.

Flere år senere dukker Bui Tin op igen, nu i et voldsomt opgør med lederne af det vietnamesiske kommunistparti. Han udgiver bogen 'I onkel Hos fodspor', som viser sig at være en nådesløs kritik af partiledelsen for at have forrådt Hồ Chí Minh's idealer om et socialistisk samfund, bygget på solidaritet og social lighed for alle. Drømmen er endt i magtmisbrug og korruption, mener Bui Tin.

Hans anklager vækker voldsom opstandelse i Hanoi. Bui Tin må efterlade sin kone og to børn i Hanoi. Han går i eksil i Paris. I resten af sit liv bliver han en pestilens for partiets ledelse. På de særlige mærkedage, som partiet altid fejrer som milepæle i den revolutionære kamp, slår Bui Tin til med indædte artikler i vestlige medier. Hanoi gør gengæld. Den tidligere krigshelt skrives ud af Vietnams officielle historie.

Mens andre krigshelte får gader opkaldt efter sig i Hanoi, forbigås hans død i

1) Efter Bui Tin blev dissident i eksil, bestred Hanoi-regimet, at han havde haft denne centrale rolle ved præsidentens kapitulation. Han havde blot været til stede og overværet det berømte ordskifte, påstod myndighederne nu.

Frankrig den 11. august 2018 i tavshed. Hans triste skæbne gør så stort et indtryk på mig, at jeg spontant skriver et digt til ham:

MANDEN UDEN NAVN

*Jeg sidder her med fotografiet
Vores møde for næsten fire årtier siden
Dit furede ansigt i sort-hvid
Din slidte jakke tager brodden af Hanois februar- kulde
Jeg husker din beskedne stolthed
Du tager mig med til krigens sidste store offensiv
Marchen mod Saigon i de tidlige morgentimer.
Du hopper op og sidder helt uden dækning på toppen af det larmende uhyre
En sovjetisk bygget tank med krigens skrammer overalt
En morgen 10 år senere i Hanoi tager du kortet frem
De røde pile angiver hvordan I indtog Saigon fra alle sider
En gigantisk, tungt bevæbnet blæksprutte lægger sig om den belejrede by.
Tusinder af kampvante mænd og kvinder strømmer ind
Soldater så unge, med ældede øjne, der har set alt for meget
År i endeløs kamp mod den enorme amerikansk støttede krigsmaskine
En hær på vej ind, vandrende skeletter efter års underernæring på feltrationer
De sejrrie sønner og døtre fra Thái Bình, Hải Dương, Hòa Bình og Ninh Bình
Og talløse andre småsamfund langt mod nord.
I efterlod andre tusinder, nødtørftigt begravet langs Ho Chi Minh stien
Mens I indtager Saigon er en anden ubevæbnet hær af sørgende efterladte på
march mod syd
De leder efter vandrende sjæle, som driver hjemløst omkring i skovene
Dømt til evig søgen efter deres sidste hvilested.
Jeg ved, at du meldte dig frivilligt som 18-årig
Du hørte appellen fra den legendariske skolelærer
Nu en hærfører, som kom til at gå over i historien som en af de største
Du behøvede ikke at fortælle mig, at du havde tilbragt et helt liv i den frontløse
krig.
Årene stod der i dit ansigt
Du delte den strålende sejr med mig denne kolde vinterdag 10 år senere
Jeg havde ikke forestillet mig, at en krigshelt kunne være så beskedne.
Dit smil så smukt lysende i halvmørket i dit kontor*

*Med fugten drivende ned ad væggene
Den dag faldt ingen antydninger af de bitre frugter der ventede dig
Ikke et ord om det nådesløse opgør mellem brødre og søstre
Måske du slet ikke vidste, hvad der ventede dig
Nye lidelser, denne gang helt uden blod, og så meget mere fyldt med smerte
Du lagde alt og alle bag dig.
Dit elskede Hanoi, kammeraterne, vennerne, familien
Du forlod dem alle uden afsked
Du iagttog dem i årtier fra stor afstand
Bitterhed blev dit varemærke – og du gjorde det synligt for alle i alverdens
medier
Du døde fjernt fra dit og dine.
Hviler du mon i fred?
Eller møder jeg dig snart igen i Hanoi
En vandrende sjæl som leder efter sit navn.*

40 år senere er jeg hjemme hos en kær vietnamesisk ven i Saigon. Phạm Hoàng Kinh kunne ikke drømme om at tage det officielle navn Hồ Chí Minh Byen i sin mund.

”Siden april 1975 har jeg følt mig som en statsløs i dette land. Mit Vietnam forsvandt, da Saigon faldt, og det kommer aldrig tilbage.”

Kinh og jeg har kendt hinanden i 23 år. I de første fire år var jeg hans chef. Siden da har vi været rigtigt gode venner. Når jeg besøger Saigon, går vi ud og spiser sammen. Jeg kender ikke nogen, der kan spise som Kinh. Ved en vietnamesisk buffet er han nærmest som en menneskelig motorsav, der arbejder sig systematisk igennem delikatesserne fra den ene ende til den anden. Når jeg starter med tre østers, snupper Kinh seks, og sådan er det hele vejen igennem.

Det er snart mange år siden, at Kinh fortalte mig hvor hans enorme appetit stammede fra, alt imens han spiste næsten uafbrudt i en lille time på Hotel Renaissance Riverside, der havde Saigons suverænt bedste buffet i de dage.

”I de første år efter krigen levede vi af rissskaller rørt op i vand. Indimellem kunne vi få fat i noget mel at spæde det op med. Jeg kan huske de russiske bogstaver på poserne, de var kommet som nødhjælp fra Sovjet. Jeg var altid sulten. Siden dengang er jeg aldrig gået glip af mad, når muligheden byder sig.”

*Phạm Hoàng Kinh med billederne af sine forældre inden katastrofen indtraf i deres liv. Faderen lignede et genfærd, da han blev løsladt efter otte års 'genopdragelse' i det nordlige Vietnam.
(Foto: Thomas Bo Pedersen)*

Nu sidder vi så hjemme hos Kinh, hvor han brillerer med kogte krabber. De smager himmelsk.

Efter nogen betænkningstid har han sagt ja til at dele sine traumatiske minder med mig.

”Det er så svært. Jeg har aldrig talt med nogen om det, der skete dengang. Ikke engang med min kone eller mine børn.”

Kinh's briller dugger, og tårerne begynder at løbe.

”Da de gav min far ordre til at følge med, bad han mig om at passe på min mor og mine seks mindre søskende. Jeg var kun 18 år og havde indtil da levet en sorgløs tilværelse i en typisk vietnamesisk familie i den højere middelklasse. Fra den ene dag til den anden havnede vi i den dybeste elendighed. De sagde, at

min far ville komme hjem igen efter to ugers kursus i revolutionær tænkning. Der gik otte år, før han blev løsladt igen fra lejren oppe nord på. Min far lignede et genfærd, da han endelig kom hjem.”

Kinh har fundet familiens gamle fotoalbummer frem. Han viser mig sine forældre, som de så ud, før deres verden brød sammen. Kinh's mor er så smuk som vietnamesiske kvinder kan være det. Hans far er en flot mand. Han udstråler autoritet. Billedet er taget, mens han endnu var topembedsmand i det sydvietnamesiske propaganda-departement.

”Pudsigt nok havde min fars bror det samme job, men på den kommunistiske side i Hanoi. Mine forældre valgte at forlade Hanoi, mens man endnu kunne rejse frit og bosatte sig her i Saigon.”

Kinh bladrer videre og finder to billeder af sig selv sammen sin far. En lille purk sidder dér på faderens hoved. På det andet sidder de sammen på faderens Vespa. Så følger familie billeder med hele søskendeflokken i deres stiveste puds.

”I starten troede vi, at min far snart ville være hjemme igen. De havde jo sagt, at de kun ville beholde ham i to uger, og at han ikke behøvede at have bagage med. Der gik et helt år, før jeg første gang fik lov at besøge ham med nogle fornødenheder. Det tog mig tre dage at komme op til Hanoi med tog. Herefter gik jeg to timer til lejren. Jeg fik kun besøgstilladelse en gang om året. For hver gang jeg kom, var han blevet endnu tyndere.”

Bevægelsen tager nu helt magten fra Kinh.

”Min far var en totalt nedbrudt mand, han blev aldrig den samme igen. Han var kun 67 år gammel, da han døde. Min fars bror lever stadig. Han kommer til Saigon en gang imellem og besøger os. Vi er jo familie, og vi taler *aldrig* om politik.”

Kinh har for længe fået sin tilværelse til at hænge sammen igen. Han arbejdede i en årrække på den danske ambassades kontor i Saigon som rådgiver for danske virksomheder og fortsatte senere i den samme rolle på Finlands generalkonsulat. Hans kone er uddannet som både læge og tandlæge og har i mange år drevet sin egen klinik.

De to sønner har fået deres uddannelser i USA med hjælp fra de slægtninge, der nåede at flygte i tide inden Sydvietnams kollaps. Kinh har fået bygget sig et stort hus med hjælp fra en onkel, der arbejder hos NASA i Houston. Alt har ændret sig til det meget bedre, men Kinh mærker sine sår på sjælen næsten 50 år efter Saigons fald.

”Min sorg er så stor, at jeg aldrig nogensinde vil komme mig over det der

skete. Ikke bare for mig og min familie, men hundrede tusinder af andre. Vi er krigens tabere, og det bliver vi ved med at være, så længe vi lever.”

*Kinh må tørre øjnene flere gange, mens han bladrer i minderne.
Her er han som dreng sammen med sin far. (Foto: Thomas Bo Pedersen)*

Den 30. april 2025, på 50-årsdagen for krigens slutning mødes jeg i Hanoi med to andre gamle venner, 82-årige Nhữ Anh Hoà og hans kone Khổng Thị Oanh på 78.

I dagens anledning har Oanh taget alle sine fem tapperhedsmedaljer på.

De drog i krig mod Sydvietnam som helt unge. Begge kom fra Nam Dinh, en af Nordvietnams fattigste landprovinser, hvorfra millioner af 'frivillige' blev sendt i krig mod Sydvietnam.

Efter erobringen af det centrale højland i marts 1975 fik Hoà ordre til at blive tilbage i provinshovedstaden Buôn Ma Thuột for at retablere den ødelagte

vandforsyning, mens de nordvietnamesiske tropper drog videre mod syd til det endelige opgør med regimet i Saigon.

”Da nyheden kom over Hærens radio den 30. april, måtte jeg sætte mig ned. Jeg græd og græd af glæde. Så tog jeg mig sammen og drak fire øl, som fjenden havde efterladt.”

Hoà tilbragte en stor del af krigen på skjulte junglebaser, hvor kadrer blev uddannet, så de var parate til at overtage civile samfundsopgaver, når krigen var slut. Det var relativt sikkert sammenlignet med dem der deltog direkte i kamp-handlingerne. Hoà var draget af sted fra Nam Dinh med tre kammerater. Han slap uskadt som den eneste.

”Min kone er den rigtige krigshelt i familien. Se bare alle medaljerne,” siger han med et grin.

Som 18-årig meldte Oanh sig til en af de arbejdsbrigader, der havde til opgave at holde den såkaldte Hồ Chí Minh-sti åben under de amerikanske bombardementer, så strømmen af soldater og militært udstyr fra nord til syd kunne fortsætte uhindret. Mens amerikanske fly bombede i dagtimerne, fyldte brigaderne kraterne ud om natten. Da krigen stod på sit højeste tømte 700 fly deres last over Vietnam - om dagen.

”Jeg tænkte at jeg ville blive slået ihjel under alle omstændigheder. Min hjemegn i Nam Dinh blev også bombet næsten hver dag. Jeg sagde til mig selv, at det var bedre at dø som martyr for Fædrelandet end som bondepige under rishøsten.”

Oanh overlevede på hængende hår tre års daglige bombardementer på Hồ Chí Minh-stien. Også hendes tårer løber stadig 50 år efter, mens hun fortæller:

”Vi var 10 i min gruppe den dag. De amerikanske fly fløj så højt oppe, at vi ikke kunne høre dem, så vi nåede ikke at kravle i sikkerhed, da bomberne faldt. Da jeg kom til mig selv igen, så jeg op i brændende træer, der var fyldt med kropsdele. En af de andre piger var stadig i live og lå ved siden af mig, indsmurt i blod. Hun havde en fantastisk sangstemme og plejede at synge for os alle for at hjælpe med at holde modet oppe. Jeg anede ikke, hvad jeg skulle stille op. Jeg tog hendes hoved i mit skød og sang for hende, indtil hun holdt op med at trække vejret. To andre overlevede sammen med mig.”

Oanhs datter Hien kommer til undsætning med nogle flere papirlomme-tørklæder.

”Jeg har et andet minde, der stadig kommer tilbage i mine mareridt. En dag kom en af kurererne med breve hjemme fra. I begejstring løb min veninde ham

Oanh og Hoà på 50-års dagen for Vietnam-krigens slutning.
Det indsatte billede er fra deres genforening i 1976. (Foto/collage: Thomas Bo Pedersen)

i møde i fuldt dagslys. Det kom til at koste dem begge livet. I samme nu slog en raket ned. En af amerikanernes helikopterskytter havde set dem. Da vi samlede ligdelene sammen, var det ikke til at se, hvem der var hvem. Så vi gravede kun ét hul og lagde det hele der.”

Året efter krigens slutning blev Hoà og Oanh genforenet i Buôn Ma Thuôt, hvor de slog sig ned i det centrale højland. Med tiden fik de fire børn og slap godt fra at bryde partiets kodeks om, at ’lykkelige familier kun har to børn.”

Hoà var chef for provinsens vandforsyning og blev derfor også involveret i et af DANIDAS første store projekter, efter Danmark i 1990erne genoptog bistanden til Vietnam.

”Vi lejede vores hus ud til den danske chefrådgiver og hans familie, og det var godt betalt. Samarbejdet med DANIDA-folkene førte også til, at jeg blev en stor fan af det danske fodboldhold. Jeg har aldrig glemt Europa mesterskaberne i 1992, da Danmark slog Tyskland i finalen. Den aften fejrede vi sejren i *Huda beer*, fra Carlsbergs bryggeri i Huế.”